

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างการพัฒนาหลักนิติธรรม (Rule of Law Development: RoLD) และการเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศรายได้ปานกลาง (Middle-Income Countries: MICs) โดยให้ความสำคัญกับประเด็น กับด้วยรายได้ปานกลาง (Middle-Income Trap: MIT) วรรณกรรมทางทฤษฎีและประจักษ์พยานก่อนหน้าได้เน้นย้ำว่าคุณภาพของสถาบัน โดยเฉพาะหลักนิติธรรม เป็นรากฐานสำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจระยะยาว (North, 1990; Acemoglu et al., 2001; Rodrik et al., 2004) อย่างไรก็ตาม กลไกเชิงสาเหตุยังคงเป็นที่ถกเถียง โดยเฉพาะในบริบทของประเทศรายได้ปานกลาง ซึ่งมีเส้นทางการพัฒนาและการปฏิรูปสถาบันที่แตกต่างกัน

การศึกษารั้งนี้ใช้ข้อมูล Panel แบบสมดุลจาก 43 ประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มรายได้ปานกลางเมื่อปี 2002 ครอบคลุมช่วงปี 2002–2023 และประยุกต์แบบจำลอง Panel Vector Autoregression (PVAR) ร่วมกับการทดสอบ Granger Causality เพื่อตรวจสอบพลวัตเชิงสาเหตุ โดยแยกการวิเคราะห์เป็นสองกลุ่ม ได้แก่ ประเทศที่สามารถก้าวพ้นจากกับด้วยรายได้ปานกลาง (non-trapped: 11 ประเทศ) และประเทศที่ยังคงติดกับดัก (trapped: 32 ประเทศ)

ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาหลักนิติธรรมไม่มีผลกระทำเชิงนัยสำคัญต่ออัตราการเติบโตของ รายได้ต่อหัวในระยะสั้น ทั้งในกลุ่มรวมและเมื่อจำแนกย่อยตามสถานะกลุ่มที่ติดกับด้วยรายได้ปานกลาง การทดสอบ Granger causality ให้ผลสอดคล้องกัน โดยชี้ว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจมีลักษณะได้รับผลกระทบจากแรงเฉื่อย (persistence effect) ของการเติบโตและกระบวนการบรรจบกัน (convergence effect) ที่ได้เด่นมากกว่า ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสถาบัน ในทางกลับกัน การพัฒนาหลักนิติธรรมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น การลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา (R&D) ซึ่งมีผลบวกต่อการพัฒนาหลักนิติธรรมโดยเฉพาะในประเทศที่ออกจากกับดักได้ ขณะที่การเปิดกว้างทางการค้า (trade openness) กลับสัมพันธ์เชิงลบกับการพัฒนาหลักนิติธรรมในหลายกรณี อันสะท้อนความเสี่ยงจากการครอบงำรัฐ (state capture) และการบังคับใช้กฎหมายที่เอื้อผลประโยชน์แก่กลุ่มเฉพาะ

ข้อค้นพบอีกประการในกลุ่มประเทศที่ติดกับดักคือ การเพิ่มขึ้นของบวิจัยและพัฒนาอย่างมาก มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ความสามารถในการดูดซับเทคโนโลยีต่ำ (low absorptive capacity) (Cohen & Levinthal, 1990; Cirera & Maloney, 2017) กล่าวคือ การลงทุนในนวัตกรรมไม่สามารถเปลี่ยนเป็นผลิตภาพได้หากขาดปัจจัยเสริม เช่น ทักษะแรงงานระบบทรัพยากรสินทางปัจจุบانية ความสามารถทางการจัดการ และการแข่งขันในตลาด อีกทั้งปัญหาการจัดสรรทรัพยากรและธรรมาภิบาลยังอาจทำให้เงินลงทุนวิจัยและพัฒนา ไหลไปสู่ภาคส่วนที่ให้ผลตอบแทนต่ำ ส่งผลให้ผลิตภาพรวม (TFP) ลดลงและเศรษฐกิจชะลอตัว

ผลการศึกษานี้จึงมีส่วนร่วมต่อการถกเถียงทางวิชาการเกี่ยวกับคำถามว่า การพัฒนาใช้หลักนิติธรรม ก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือการเติบโตทางเศรษฐกิจนำไปสู่การพัฒนาสถาบันที่เกี่ยวกับการใช้หลักนิติธรรม โดยชี้ว่าในประเทศรายได้ปานกลาง การพัฒนาหลักนิติธรรมไม่ได้เป็นแรงผลักดันโดยตรงของการเติบโตระยะสั้น หากแต่มีบทบาทเชิงโครงสร้างที่เอื้อต่อการสร้างการเติบโตที่ยั่งยืนในระยะยาว

ในเชิงนโยบาย สำหรับประเทศไทยที่ยังติดกับดัก ความมุ่งยกระดับความสามารถในการดูดซับเทคโนโลยี ผ่านการพัฒนาทักษะแรงงานขั้นสูง การจัดสรรงบ R&D อย่างโปร่งใส และการสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ ขณะที่ประเทศไทยก้าวพ้นกับดักการนิ่งน้ำหนึ่ง ความต้องการร่วมมือและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน การป้องกันการครอบงำของกลุ่มผลประโยชน์ และการปรับกฎหมายให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม สุดท้าย การพัฒนาสถาบันพื้นฐานตามหลักนิติธรรมและการยกระดับโครงสร้างเศรษฐกิจจำเป็นต้องดำเนินไปควบคู่กัน การพึงพาเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจไม่เพียงพอที่จะทำให้การพัฒนาหลักนิติธรรมเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ

Abstract

This study investigates the dynamic relationship between the development of the rule of law (RoLD) and economic growth in middle-income countries (MICs), with a particular focus on the middle-income trap (MIT). While theoretical and empirical literature has long emphasized the foundational role of institutional quality in sustaining long-term economic performance (North, 1990; Acemoglu, Johnson, & Robinson, 2001; Rodrik, Subramanian, & Trebbi, 2004), the causal mechanisms remain contested, especially in the MIC context where growth trajectories are heterogeneous and institutional reforms are uneven.

Using a balanced panel of 43 countries classified as middle income in 2002, covering the period 2002–2023, the study applies a Panel Vector Autoregression (PVAR) framework with Granger causality tests. The analysis explicitly distinguishes between countries that successfully escaped the MIT (11 non-trapped) and those that remained trapped (32 trapped), thereby allowing a comparative assessment of institutional–economic interactions across divergent development paths.

The results reveal no statistically significant short-term effect of RoLD on GDP per capita growth, both in the pooled sample and in subgroup analyses. Granger causality tests similarly reject the hypothesis that RoLD is a proximate driver of economic growth. Instead, growth is characterized by strong persistence and convergence effects, indicating that past economic performance and initial income levels are more predictive of short-run growth dynamics than institutional changes. In contrast, the determinants of RoLD appear more sensitive to structural variables: research and development (R&D) expenditure exerts a positive effect on RoLD, particularly in non-trapped countries, while trade openness shows negative associations, raising concerns over state capture and selective enforcement of rules in outward-oriented economies.

Notably, the study identifies a paradox in trapped countries: increases in R&D expenditure are negatively associated with GDP growth. This finding aligns with the “low absorptive capacity” hypothesis (Cohen & Levinthal, 1990; Cirera & Maloney, 2017), whereby investments in innovation yield limited productivity gains when complementary factors such as human capital, intellectual property protection, managerial capabilities, and competitive market structures are underdeveloped. Misallocation of R&D resources and governance failures further exacerbate this risk. Moreover, the trade-growth nexus displays heterogeneous outcomes: while greater openness is often associated with institutional upgrading in theory (Yang, 2013), in practice it may undermine RoLD in MICs by empowering export-oriented elites, creating incentives for regulatory forbearance, or weakening labor and environmental standards (Mosley & Uno, 2007; Dávid-Barrett, 2023).

These findings contribute to the ongoing debate on whether “institutions cause growth” or whether economic expansion precedes institutional strengthening. Contrary to the optimistic conclusions of much of the cross-country literature, this study demonstrates

that in MICs the short-term growth dividend from RoLD is limited, and that economic inertia and convergence dominate growth dynamics. Nevertheless, RoLD remains essential in shaping the structural conditions for sustainable innovation-led growth.

The policy implications are twofold. For trapped countries, strengthening absorptive capacity through higher-skilled labor, robust intellectual property systems, and transparent allocation of R&D funding is crucial to translating innovation inputs into productivity. For non-trapped countries, maintaining judicial independence, safeguarding the rule of law against capture, and aligning legal reforms with increasingly complex innovation ecosystems are key to consolidating gains. Overall, the results underscore that institutional reforms and economic upgrading must proceed in tandem, and that reliance on economic growth alone will not automatically generate improvements in RoLD. Future research should extend the temporal horizon, examine micro-level institutional mechanisms, and further explore non-linear and spatial spillover effects.